

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ
„ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“

ПЕДАГОГИЧЕСКИ
ФАКУЛТЕТ

ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА НАУЧНОТО ЖУРИ
ОПРЕДЕЛЕНО СЪС ЗАПОВЕД № РД-38-639 /12.12.2022 г.
НА РЕКТОРА НА СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Ани Христова Епитропова,

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, Педагогически факултет, катедра „Начална училищна педагогика“

Относно дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
по:

област на висше образование 1. Педагогически науки

професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по (Методика на обучението в детската градина и началното училище по родинознание и природознание – Околен свят, човекът и природата и човекът и обществото в началните класове)

докторска програма 1.3. „Методика на обучението в детската градина и началното училище по родинознание и природознание“.

Докторант: Макисмилияна Иванова Базан

Тема: Образование за устойчиво развитие чрез методи за активно учене в началните класове

Научен ръководител: проф. д-р Илиана Христова Мирчева, СУ „Св. Климент Охридски“, Факултет по науки за образованието и изкуствата, катедра „Начална училищна педагогика“

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № РД-38-639 /12.12.2022 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертацио-

нен труд на тема „Образование за устойчиво развитие чрез методи за активно учене в началните класове“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Представените ми от докторантката Макисмилияна Иванова Базан, документи по процедурата за изготвяне на рецензия са коректно подготвени и съответстват на ЗРАСРБ и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

2. Общо биографично представяне на кандидата

Информацията в автобиографията на докторант Макисмилияна Базан показва целенасоченост и стремеж към непрекъснато професионално развитие и усъвършенстване. Тя има придобита квалификация „Магистър по предучилищна и начална училищна педагогика с професионална квалификация педагог – начален учител“, защитена през 2017 година в СУ „Св. Климент Охридски“, Факултет по науки за образованието и изкуствата. През същата година е завършила успешно и магистърска програма към университета по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ), гр. София с професионална квалификация „Магистър по библиотечно-информационен и културен мениджмънт“. Придобитите професионални умения докторантката творчески прилага при участието си като член на научния колектив в научноизследователския проект „ParentSTEM“, финансиран по програма Еразъм + и в проекта „STEM обучение в началното училище“ финансиран от Фонд научни изследвания на СУ „Св. Климент Охридски“.

В професионалната си дейност в сферата на образованието, като основател, управител и преподавател в детския учебен център „Моливия19“ Макисмилияна Базан изготвя авторски програми за обучение на ученици по природни науки, в които се имплементират актуални тенденции като проектно обучение, експерименти, работилници, информационни технологии и STEM обучение.

В настоящата ѝ работа в образователната платформа „Уча.се“ тя изготвя програми за повишаване квалификацията на учители и провежда обучения на педагогически екипи, както и менторска подкрепа при планиране на STEM проекти.

Описаните квалификации, дейности и отговорности доказват потенциала и компетентностите на докторантката и са рефлексирани в написването на дисертационния труд.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата на дисертационният труд „Образование за устойчиво развитие чрез методи за активно учене в началните класове“ е актуална и значима, защото обхваща ценностите, ком-

плексността, визията и насоките за осъществяване на образование за устойчиво развитие. Докторантката е представила подробно развитието на концепциите за устойчивост в хронологична последователност, като демонстрира задълбочено познаване на актуалните европейски политики и документи свързани с посочената тема. В дисертационния труд е направен анализ и на релевантните нормативни документи на български език, като констатациите са представени от общото към частното – от стратегии, залагащи основните рамки – към конкретни наредби и учебни програми. Използван е холистичен подход при интерпретацията на темата, като и интердисциплинарността, която е от решаващо значение за разбиране на образованието за устойчиво развитие.

Направените аналитични и задълбочени проучвания по темата за постигане на устойчивост чрез активно учене доказват, че настоящата дисертация на докторант Макисмилияна Базан е актуална и допринася за по-доброто теоретично и практико-приложно разбиране и приложение на изследваната проблематика.

4. Познаване на проблема

Докторантката Макисмилияна Базан демонстрира задълбочена информираност по темите за устойчивостта и активното учене и оценява творчески използваните литературни източници. Аргументите за това са значителния брой и актуалност на използваната научна литература и официални документи. На основата на отличното познаване и интерпретиране на тяхното съдържание, докторантката е формулирала прецизно необходимостта от своето научно изследване и логично е обосновала създадената експериментална методика.

5. Методика на изследването

В главата „II.2. Методика на изследването“ са описани организацията, етапите и методите на изследване. Избраната методика е логично и аргументирано изградена и позволява постигане на формулираните цели и изпълнението на поставените задачи. В дисертационния труд на Макисмилияна Базан са използвани разнообразни качествени и количествени методи на изследване, което осигурява достоверност, обективност и систематичност на резултатите. Качествените методи използвани от докторантката са анализ на нормативни документи и специализирана научна литература, наблюдение на дейности в класни и извънкласни форми на обучение, интервю с фокус група, анкетно проучване базирано на авторска методика за измерване на знанията и отношенията към устойчивото развитие, като всички те са подчинение на етичните норми за научни изследвания.

Количествените методи за верифициране на резултатите и на коректността в подбора на представителната извадка включват математико-статистическите методи за измерване на надеждност (Алфа на Кронбах), Факторен анализ, T-test и Mann-Whitney U test метод.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е логично структуриран и съдържа 253 страници от които 182 страници изложение, 55 страници приложения и 15 страници библиография. Всички необходими раздели на дисертационния труд: увод, три глави, изводи и препоръки, заключение, научни и практически приноси, библиография и приложения са прецизно организирани и представени.

Библиографията включва 149 заглавия, от които 21 са източници на кирилица, а 128 – на латиница. От посочения общ брой заглавия, 65 са достъпни чрез Интернет. Използваните литературни източници са съвременни и пряко свързани с темата и могат да служат като изходна информационна база за други проучвания относно активното учене и образованието за устойчиво развитие.

В дисертационния труд са включени общо 33 таблици, от които 17 в текста и 16 в приложение. Общият брой графики е 20, от които 18 в изложението и две в приложение. В текста има и 3 фигури.

В първа глава са представени в развитие идеите и концепциите за образование за устойчиво развитие и компетентностите необходими за постигане на устойчивост. Анализирани са трудностите при осъществяване на тези идеи в училище. Докторантката е направила подробен анализ на политиките в международен и национален план и значението на ключови документи като Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021 – 2030), Наредба №13 за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование и учебните програми по Човекът и природата и Човекът и обществото в българското начално училище, за реализиране на образование за устойчиво развитие.

Аналитично е представено активното учене като стратегия за разгръщане на образование за устойчиво развитие в училище и са описани съществуващи добри практики в тази насока.

Във втората глава коректно и ясно са формулирани хипотезата, целите, задачите, организацията, етапите и методите на изследване. Създадена е авторска методика за измерване на показателите знание и отношение към устойчивото развитие за ученици от начална училищ-

на възраст. Въпросникът съдържа 17 въпроса – 8 в категория знание и 9 в категория отношение. Надеждността на методиката е проверена посредством статистически метод и достига стойност $\alpha = 0.72$, което дава основание да се твърди, че въпросникът е с добра вътрешна съгласуваност. Направения факторен анализ потвърждава, че елементите на въпросника имат отношение към обособените категории и методиката е ефективен инструмент за измерването на знанието и отношението към устойчивото развитие на лицата участващи в изследването.

Изследването е проведено поетапно и в него са взели участие 382-ма ученици от 3-ти и 4-ти клас, което е представителна извадка и дава основание за валидността на получените резултати. Разработени са 21 дидактични варианти, като се препоръчва те да се изпълняват в рамките на седем учебни месеца, като за всеки месец са предвидени по три теми. Съдържанието е фокусирано върху аспекти изведени, като недостатъчно застъпени или напълно отсъстващи в учебните програми по ЧП и ЧО за 3-ти и 4-ти клас, което е принос към методиката и обогатява възможностите за обучение за устойчиво развитие.

В галва трета докторантката е направила обстоен и задълбочен анализ на получените в хода на експерименталното обучение резултати. Със статистически методи е доказано, че подборът на респонденти в двете групи е коректен и представителната извадка е релевантна на нуждите на изследването. Дисперсията на разпределението на отговорите на експерименталната и контролната група в началото и в края на изследването показва промяната в резултатите при експерименталната група след целенасочената работа по темите, свързани с устойчивото развитие. От анализа на отговорите при експерименталната група в края на учебната година е направен извода, че експерименталната дейност оказва положителен ефект върху всички ученици, с които тя е осъществена. С помощта на два различни статистически метода, които взаимно се допълват се потвърждава, че установеният ефект не е случаен, а се дължи на приложената експериментална учебна дейност.

Приложно-практически принос на докторантката е създаването на оригинални дидактични варианти за експерименталното обучение, които предлагат активно усвояване чрез дейности като проучвания, дискусии, експерименти, интервюта, работа по казуси и др. Тези активности правят ученето интересно и ангажиращо за учениците и спомагат за постигането на значителен напредък в съотнасянето на местния контекст към глобалния и в излизането отвъд собствения опит в концепциите на учениците, което е значимо постижение.

Формулираните изводи и препоръки напълно отразяват получените резултати и обсъждането им. Подкрепям изцяло тезата разгърната в работата и отразена в изводите, че абстрактните концепции за устойчивото развитие могат да бъдат приведени в разбираема за детско-

то съзнание форма главно чрез методите за активно учене и прилагането на интердисциплинарният подход. Създадените и подробно описани образователни ресурси могат да бъдат използвани при подготовката и продължаващата квалификация на учители, което е значим принос на докторанта.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приемам научните приноси, които в съдържателен аспект са пряко свързани с професионалните интереси, целите и задачите поставени в дисертационния труд на докторант Макисмилияна Базан. Те обхващат обогатяване и развитие на методиката на обучението за човекът, природата и обществото в началните класове в два аспекта: усъвършенстване и допълване на теоретичните основи на методиката, осъществено чрез формулираните приноси (от 1 до 5) и практико-приложни приноси изразяващи се в създаване на система от оригинални, интересни и с висока приложна стойност дидактични материали. Апробираната и валидирана авторска методика, позволяваща измерването на знанието и отношението към устойчивото развитие и изведените критерии за съставяне на тематични уроци, базирани на методите на активното учене са съществена част от приносите към науката и практиката.

Изброените научни и научно-приложни приноси са основание за висока оценка на предложениия дисертационен труд.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Резултатите от работата по дисертационния труд са представени в четири научни публикации, което покрива изискванията за придобиване на ОНС „доктор“. Всички публикации са пряко свързани с темата на дисертационния труд и доказват способността на автора да представя, аргументира и комуникиран научни идеи. Две от статиите са публикувани в научни списания и две в сборници. Те отразяват изследователските и професионалните интереси на докторант Макисмилияна Базан и допринасят за популяризиране на резултатите и приносите получени в резултат на нейната научноизследователска дейност.

9. Автореферат

Авторефератът отразява обективно и изчерпателно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

10. Критични забележки и препоръки

Нямам критични забележки и препоръки към проведеното изследване и дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни приноси, които представляват оригинален принос в методиката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на СУ „Св. Климент Охридски“.

Дисертационният труд показва, че докторантката Макисмилияна Иванова Базан притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения и демонстрира качества и способност за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна** оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да **присъди** образователната и научна степен „доктор“ на Макисмилияна Иванова Базан в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по (Методика на обучението в детската градина и началното училище по родинознание и природознание – Околен свят, човекът и природата и човекът и обществото в началните класове), Докторска програма 1.3. „Методика на обучението в детската градина и началното училище по родинознание и природознание“.

22.01.2023 г.

Рецензент:

(подпис)

доц. д-р Ани Епитропова